

PILOOTPROGRAMM „HOOLIV KLASS“

Mõjuanalüüs 2014

Koostanud: Anne Õuema

1. PROGRAMMI „HOOLIV KLASS“ MÕJU UURIMISE METOODIKA

Programmi „Hooliv klass“ piloteeriti SA Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo eestvedamisel kokku erinevate Harjumaa koolidele neljas klassis 2014. aasta septembrist detsembrini.

Programm oli loodud abiks 6.-7. klassidele, mis ei toimi ühtse meeskonnana, kus esineb sageli konflikte ja õpilastel on raskusi õppetööle keskendumisel. Programmi eesmärgiks oli õpetada koolide tugimeeskondadele ja 6.-7. klasside õpilastele oskusi ja pakkuda kogemusi, mis aitavad luua klassist hoolivamat meeskonda.

Programmi raames viidi läbi kaks kahepäevast koolitust koolide tugimeeskondadele, kuhu kuulusid tulenevalt kooli vajadustest ja valmisolekust lisaks klassijuhatajale näiteks aineõpetajad, koolipsühholoog, õppejuht ja huvijuht. Iga osalenud klassile viidi läbi üks kahepäevane ööbimisega noortekoolitus, mille põhieesmärgiks oli õppida hoolivust märkama ja ise hoolivamalt käituma. Enne programmi sisenemist viisid mentorid läbi motiveeriva intervjuerimise vaimus nõustamissessiooni klassijuhatajaga, et koguda sisendit programmi kujundamiseks, ning koolituste vahepealsel perioodil viisid mentorid läbi 3 nõustamissessiooni, mille kestus oli keskmiselt 1-1,5 astronoomilist tundi. Programmi ametliku osa lõppedes viisid mentorid detsembris läbi lõpukohtumised koolides.

Programmi raames koolitasid ja olid mentoriteks Anne Öuemaa, Hele Riit-Vällik ja Siim Värvi.

Programmi alguses ja lõpus koguti andmeid noorte eneseteadlikkuse ja heaolu kohta, et hinnata programmi võimalikku mõju noorte sotsiaalsete oskuste kujunemisele ja klassi toimimisele hooliva kollektiivina.

Meetodi kirjeldus

Programmi mõju mõõtmiseks koguti andmeid nii õpilastelt kui ka õpetajatelt, kes projektis osalenud klassiga oma töös kokku puutusid.

Õpilastel paluti nii programmi alguses kui ka lõpus täita „heaolu märklaud“, millel oli 9 telge. Iga telje juures oli üks enesekohane väide, mida paluti hinnata 10-pallisel skaalal, kus 1 tähistab väitega mittedõustumist ja 10 seda, et noor nõustub väitega täielikult.

Õpilastele esitatud enesekohased väited heaolu hindamiseks:

- A Mulle meeldib õppida
- B Saan läbi kõigi klassikaaslastega
- C Osalen klassi ühistegevustes
- D Ütlen klassikaaslastele hästi
- E Mul on kodus hea olla

- F Mul on koolis hea olla
- G Oskan rahulikult tülisid lahendada
- H Tean, milles ma hea olen
- I Saan õpetajatega hästi läbi

Klassijuhatajal paluti viia läbi programmi alguses ja lõpus „**heaolu märklaudade**“ täitmine **aineõpetajate hulgas**, kes projektis osaleva klassiga sel perioodil töötasid.

Õpetajatele koostatud „Heaolu märklaud“ koosnes samuti 9 väitest, mis puudutasid klassi kui tervikut. Õpetajatel paluti hinnata väiteid skaalal 1-st 10-ni, kus 1 tähendab, et väide ei vasta üldse tõe ja 10, et väide vastab täielikult tõe.

Õpetajatele esitatud väited klassi heaolu hindamiseks:

- A Klassis on hea õhkkond õppimiseks
- B Õpilased saavad omavahel hästi läbi
- C Kõik õpilased osalevad klassi ühistegevustes
- D Õpilased ütlevad üksteisele hästi
- E Mulle meeldib selle klassiga töötada
- F Õpilastele meeldib koolis olla
- G Õpilased oskavad tülisid rahulikult lahendada
- H Õpilased teavad, milles nad head on
- I Õpilased saavad õpetajatega hästi läbi

Esimene mõõtmine viidi õpilaste ja õpetajate hulgas läbi ajavahemikul 29. september – 3. oktoober 2014. Teine mõõtmine viidi õpilaste ja õpetajate hulgas läbi ajavahemikul 27. november – 21. detsember 2014.

Klassijuhatajal paluti hinnata **enne programmi tegevuste algust iga oma klassi õpilase koostöövalmidust ja käitumist** 10-palli skaalal. Koostöö hindamisel tähistas 1 olukorda, kus õpetaja hinnangul lapsel koostöövalmidus ja -oskused puuduvad, ning 10 olukorda, kus lapsel on kõrge valmisolek koostööks ja head koostööoskused. Käitumise puhul tähistas skaala alumine ots ehk 1 olukorda, kus lapse käitumine põhjustab klassis palju probleeme, ja 10 olukorda, kus lapse käitumine ei põhjusta klassis kunagi probleeme.

Valimi kirjeldus

Programmis „Hooliv klass“ osalevate klasside leidmiseks kuulutati välja konkurss. Programmi läbiviijad pidasid valikukriteeriumina tähtsaks klassijuhataja poolt tajutud probleeme klassi käitumises ja klassijuhataja kõrget motivatsiooni klassi toetamisel hoolivamaks meeskonnaks kujunemisel. Valimisse võeti Harjumaa kahe suurema linna koolide 2 klassi ja kahe väiksema asula 2 klassi, kus õpilaste arv oli piisavalt suur, et viia läbi analüüsi ja teha andmete põhjal esmaseid järeldusi. Nii tagati programmis osalevate klasside valikuga suurem esinduslikkus ühe maakonna piirkondade mõttes.

Kokku koguti andmeid programmis osalenud nelja Harjumaa kooli 68 õpilaselt ja 36 õpetajalt. Neist 66 õpilast (sh 36 poisi ja 30 tüdrukut, vastavalt 55% ja 45%) ja 28 õpetajat osalesid programmi raames mõlemas mõõtmises. Järgnev analüüs on teostatud mõlemas mõõtmises osalenud 66 õpilase ja 28 õpetaja andmete põhjal. Pilootprojektis osalesid kaks 6. klassi ja kaks 7. klassi. Neist kõige väiksemas klassis oli 11 õpilast ja kõige suuremas klassis 25 õpilast.

2. TULEMUSED: ÕPILASTE JA ÕPETAJATE POOLT TAJUTUD MUUTUSED ÕPILASTE KÄITUMISES JA HEAOLUS

Programmi „Hooliv klass“ loojate ja arendajate ootuste kohaselt peaks programmis osalemine suurendama õpilaste suhtlemisoskusi ning pakkuma kokkuvõttes suuremat rahulolu suhete ja tegevustega koolis. Järgnevalt vaatleme, kuidas muutusid õpilaste ja õpetajate hinnangud õpilase enda/klassi käitumisele ja kogetud heaolule programmis osalemise vältel.

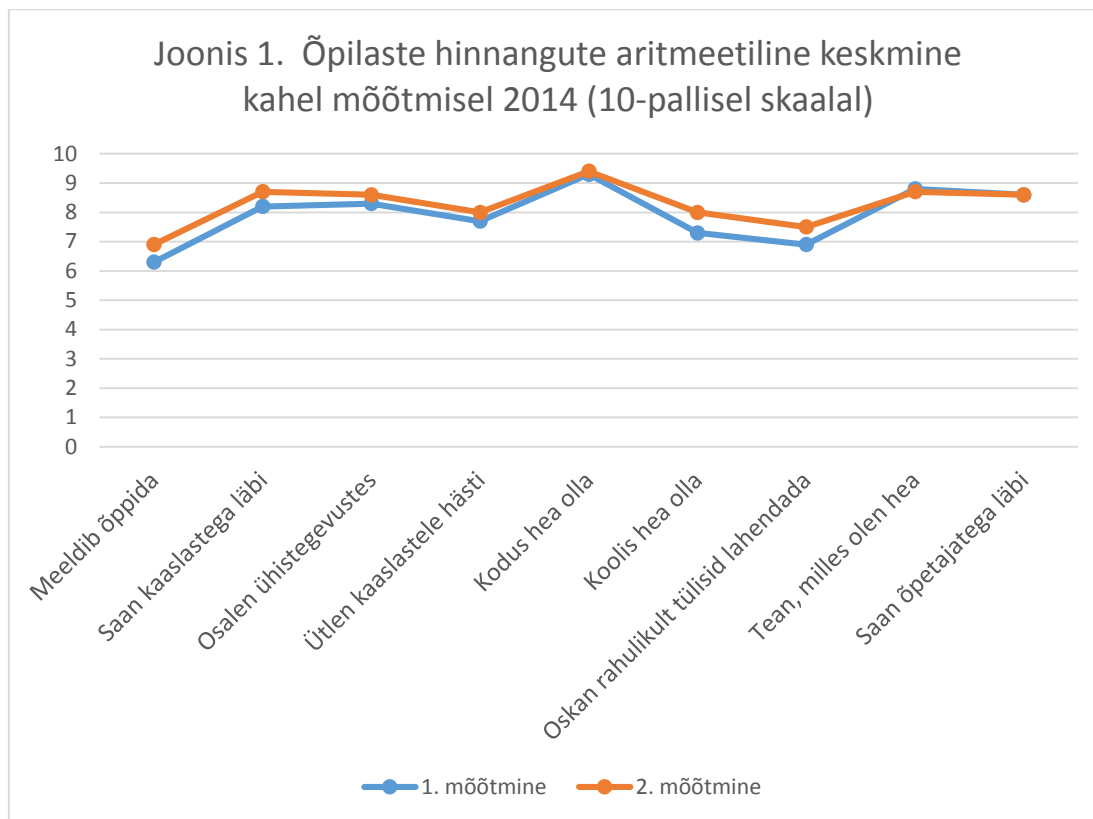
Õpilaste hinnangud enda käitumisele ja heaolule

Andmete analüüs viidi läbi kahes suunas: esiteks klassi kui grupi keskmiste võrdlus kahel mõõtmisel (joonis 1) ja teiseks kahe erineva mõõtmise erinevuste võrdlus indiviidide tasandil (joonis 2).

Joonis 1 illustreerib, et õpilased hindasid 10-pallisel skaalal keskmiselt kõrgemalt kõiki enesekohaseid väiteid. Kõige madalamalt hinnati mõlemal mõõtmisel väidet 'Mulle meeldib õppida' (vastavalt 6,3 ja 6,9 palli) ja kõige kõrgemalt hinnati mõlemal mõõtmisel väidet 'Mul on kodus hea olla' (vastavalt 9,3 ja 9,4 palli). Õpilased hindasid mõlemal mõõtmisel kõrgemaks kui 8 palli ka teadlikkust oma tugevustest, läbisaamist õpetajate ja kaaslastega ning osalemist klassi ühisüritustel.

Grupi mõlema mõõtmise keskmisi võrreldes selgub, et programmi lõpuks ilmnisid kõige suuremad positiivsed muutused õpilaste hinnangus enda heaolule koolis, tülide rahumeelsele lahendamisele, läbisaamisele klassikaaslastega ja õppimisele kui meeldivale tegevusele.

Samuti on õpilaste hinnangute võrdluses näha, et osalejatele muutus programmi lõpuks omasemaks kaaslastele hästi ütlemine ja ühistegevustes osalemine (joonis 1).

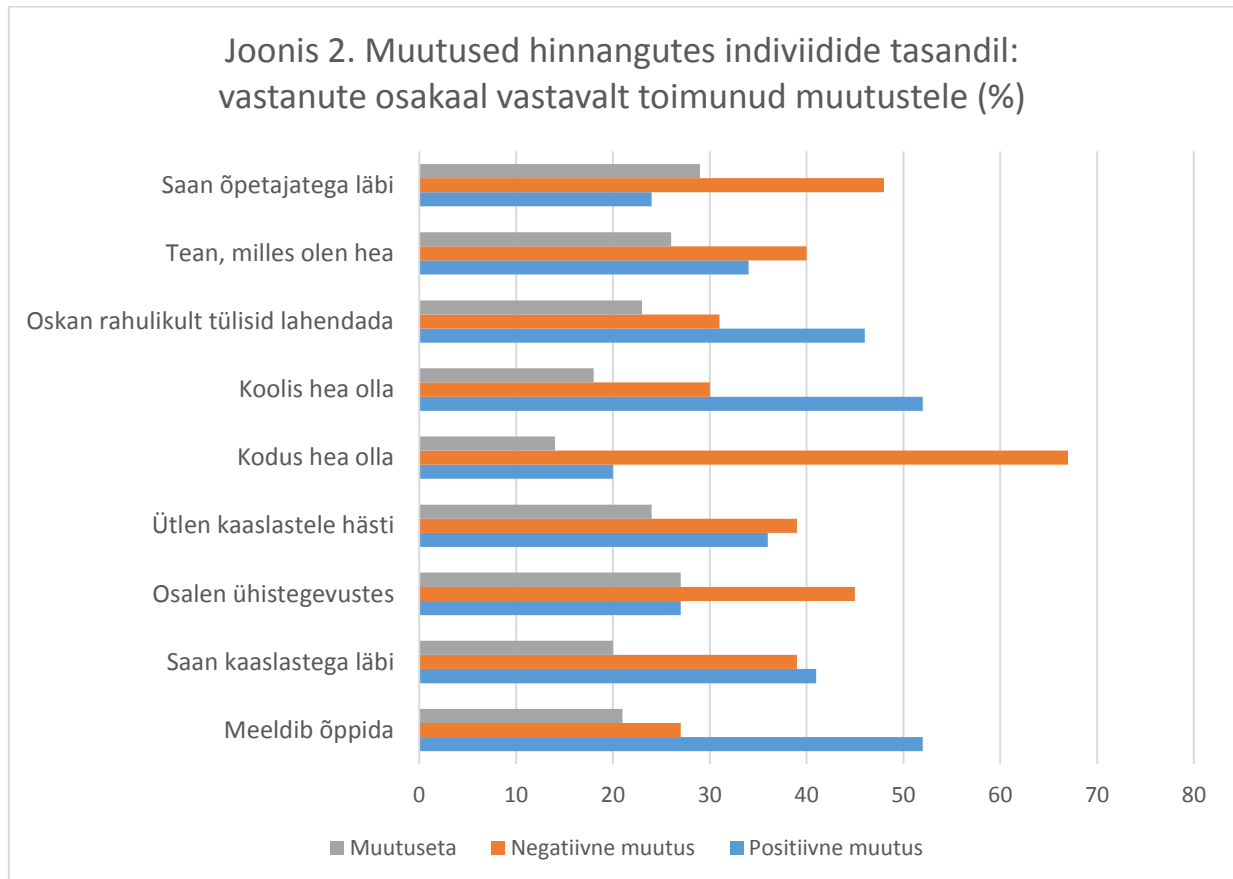

Selleks, et saada rohkem infot, kuidas mõjus programmis osalemine igale õpilasele eraldi, viidi läbi tulemuste analüüs indiviidide tasandil. Arvutati teisel ja esimesel mõõtmisel saadud hinnangute vaheline muutus iga õpilase kohta kõikide väidete ehk näitajate lõikes. Selle tulemusena jagati õpilased iga väite puhul kolme kategooriasse: (1) need, kelle hinnang muutus positiivsemaks ehk kelle teise ja esimese mõõtmistulemuse vahe oli suurem kui null; (2) need, kelle hinnang jäi samaks ehk kelle teise ja esimese mõõtmistulemuse vahe oli null; (3) need, kelle hinnang muutus negatiivsemaks ehk kelle teise ja esimese mõõtmistulemuse vahe oli väiksem kui null.

Joonisel 2 on esitatud programmis osalenud õpilaste jaotus vastavalt muutusele, mida peegeldasid õpilaste hinnangud heaoluga seotud enesekohastele väidetele. Kõige rohkem noori tajus positiivset muutust kolme näitaja lõikes: 'Mulle meeldib õppida' ja 'Mul on koolis hea olla' (52% õpilastest) ning 'Oskan rahulikult tülisid lahendada' (46% õpilastest).

Noorte rahuloluhinnanguid ja nende muutumist võrreldi seoses osaleja sooga ning tema käitumise ja koostööoskustega klassijuhataja hinnangul. Klassijuhatajal paluti hinnata kõikide õpilaste käitumise probleemsust ja koostööoskusi 10-palli skaalal, kus kõrgemad pallid

mõlema näitaja puhul tähendasid klassijuhataja poolt märgatud paremaid kohanemis- ja koostööoskusi.

Eelnimetatud muutujate vaheliste seoste uurimiseks kasutati korrelatsioonikordajate leidmist. Korrelatsioonikordaja väärtus võib olla vahemikus -1 kuni 1. Kui korrelatsioonikordaja väärtus on 0 või sellele lähedal, siis kahe näitaja vahel seost ei ole. Kui korrelatsioonikordaja väärtus läheneb -1 või 1 suunas, siis viitab see lineaarsele seosele. Kui korrelatsioonikordaja läheneb 1-le, tähendab see, et ühe näitaja väärtuste suurenedes kasvavad ka teise näitaja väärtused. Kui korrelatsioonikordaja on negatiivne ja läheneb -1-le, siis on näitajate vahel täheldatav seos, kus ühe väärtuste suurenedes teise väärtused vähenevad.

Järgnevalt vaatleme, millised seosed peegeldavad korrelatsioonikordajad, ühel poolt õpilaste hinnangute ning, teiselt poolt, vastaja soo, klassijuhataja poolt saadud käitumis- ja koostööoskuste skoori vahel.

Korrelatsioonikordajate põhjal (tabel 1) ilmneb seos koostööoskuste ja õpilaste hinnangute vahel, mis anti väitele 'Ütlen klassikaaslastele hästi'. Selle kohaselt, mida kõrgemad on noore koostööoskused enne programmis osalemist, seda suurem on võimalus, et tema poolt

tajutud oskus klassikaaslastele hästi öelda suureneb peale programmi läbimist veelgi ($r = 0,7$). Samuti selgub tabelist 1 tendents, et juba algselt kõrgemate koostööoskustega kaasneb programmi läbimisel ka parem läbisaamine õpetajatega ($r = 0,5$).

Tabel 1. Korrelatsioonikordajad osalejate hinnangute, soo, käitumise ja koostööoskuste vahel

	SUGU (1 - poiss; 2 - tüdruk)		KÄITUMISSKOOR		KOOSTÖÖOSKUSE SKOOR	
	1. mõõtmine	2. mõõtmine	1. mõõtmine	2. mõõtmine	1. mõõtmine	2. mõõtmine
Mulle meeldib õppida	0,3	0,4	0,3	0,3	0,5	0,3
Saan läbi kõigi klassikaaslastega	0,4	0,1	0,3	0,0	0,3	-0,1
Osalen klassi ühistegevustes	0,2	0,2	0,4	0,4	-0,3	0,2
Ütlen klassikaaslastele hästi	-0,5	0,4	0,1	0,4	0,4	0,7
Mul on kodus hea olla	0,2	0,0	-0,1	0,0	0,4	0,1
Mul on koolis hea olla	0,4	0,3	0,5	0,4	0,4	0,2
Oskan rahulikult tülisid lahendada	0,3	0,1	0,2	0,2	0,4	0,3
Tean, milles olen hea	0,4	0,4	0,3	0,3	0,1	-0,1
Saan õpetajatega hästi läbi	0,1	0,4	0,3	0,2	0,4	0,5

Korrelatsioonikordajad tabelis 1 viitavad ka sellele, et enne programmi läbimist hindasid poisid väidet 'Ütlen klassikaaslastele hästi' kõrgemalt kui tüdrukud ($r = -0,5$). Peale programmi läbimist kaldusid sama väidet hindama kõrgemalt pigem tüdrukud ($r = 0,4$). Samuti võib märgata enne programmi algust läbiviidud mõõtmiste tulemuste põhjal järgmisi mõnevõrra tugevamini väljendunud seoseid: mida vähem on lapsel käitumisprobleeme koolis, seda rohkem meeldib talle koolis olla, ja mida suuremad on lapse koostööoskused, seda rohkem meeldib talle õppida (mõlemal juhul on korrelatsioonikordaja $r = 0,5$).

Tabel 2. Korrelatsioonikordajad osalejate hinnangute muutuse, soo, käitumise ja koostööskuste vahel

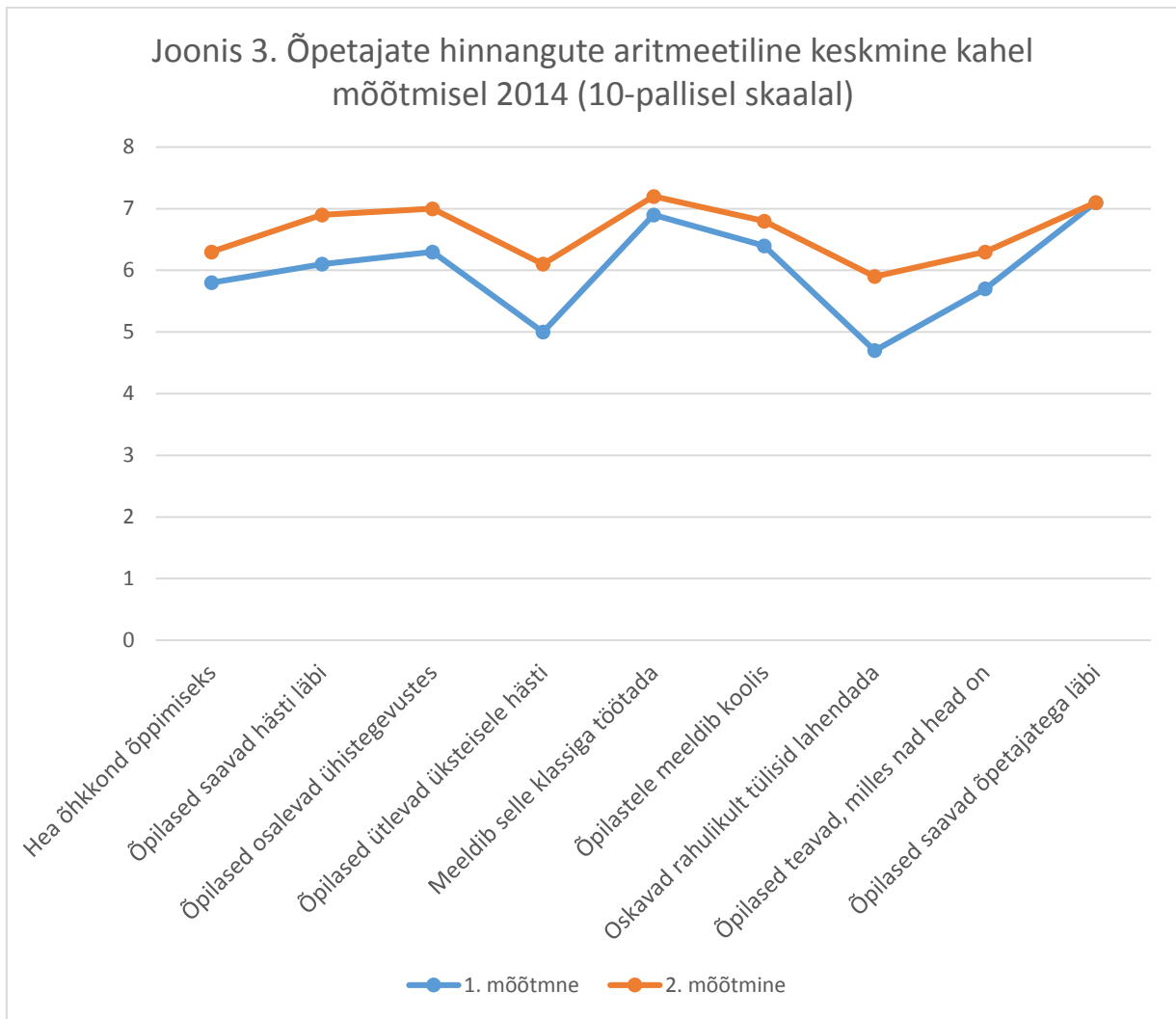
	SUGU (1 - poiss; 2 - tüdruk)	KÄITUMISSKOOR	KOOSTÖÖSKUSE SKOOR
Mulle meeldib õppida	0,0	-0,1	-0,2
Saan läbi kõigi klassikaaslastega	-0,2	0,0	-0,1
Osalen klassi ühistegevustes	0,0	-0,1	0,3
Ütlen klassikaaslastele hästi	0,4	0,1	0,1
Mul on kodus hea olla	-0,2	0,0	-0,2
Mul on koolis hea olla	-0,2	-0,2	-0,4
Oskan rahulikult tülisid lahendada	-0,2	-0,1	-0,3
Tean, milles olen hea	0,0	0,0	0,0
Saan õpetajatega hästi läbi	0,2	0,0	0,1

Tabelis 2 kirjeldatud korrelatsioonikordajad on küll madalad, kuid välja võib lugeda kerget tendentsi, et tüdrukute hulgas oli rohkem neid, kes tundsid, et on programmi lõpuks hakanud klassikaaslastele sagedamini hästi ütleva ($r = 0,4$). Samuti viitavad samas tabelis toodud korrelatsioonikordajad kergetele tendentsidele, et nende õpilaste hulgas, kes tajusid programmi lõppedes suuremat positiivset muutust selles osas, et neil on koolis parem olla ja nad oskavad paremini tülisid lahendada, oli rohkem algselt madalamate koostööskustega õpilasi.

Nende õpilaste hulgas, kelle koostööskused olid juba enne programmis osalemist kõrgemad, on rohkem neid, kelle teadlik osalemine klassi ühistegevustes kasvas programmi lõpuks veelgi (tabel 2).

Õpetajate hinnangud klassi käitumisele ja heaolule

Õpetajate hinnangud klassi käitumisele ja heaolule on nii esimesel kui ka teisel mõõtmisel mõnevõrra madalamad kui õpilaste poolt antud keskmised hinnangud samade näitajate lõikes oma käitumisele, jäädes 4,7 ja 7,1 palli vahele. Õpilaste hinnangud oma käitumisele ja heaolule jäävad keskmiselt 6,3 ja 8,7 palli vahele (tabel 3).

Õpetajad tajuvad klassi puhul programmis osalemise jooksul kõige suuremat muutust selles, et õpilased oskavad rahulikult tülisid lahendada, nad ütlevad üksteisele sagedamini hästi, saavad omavahel paremini läbi, osalevad sagedamini ühistegevustes. Õpilased on muutunud teadlikumaks sellest, milles nad head. Klassis valitseb sagedamini hea õhkkond õppimiseks ja õpilastele tundub koolis rohkem meeldivat (joonis 3).

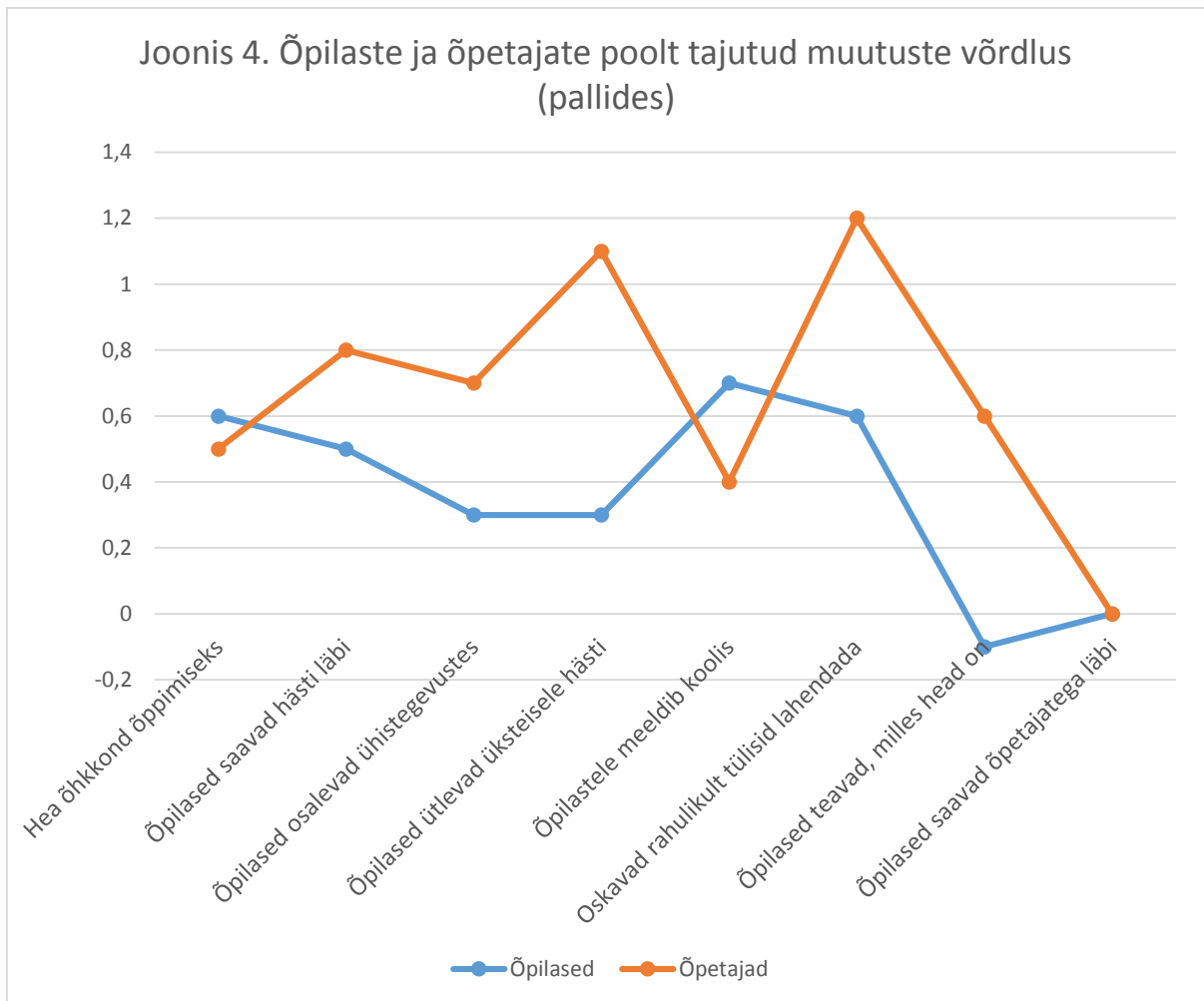
Õpilaste ja õpetajate hinnangute võrdlus

Nagu illustreerib tabel 3, hindavad õpilased mõlemal mõõtmisel oma oskusi ja heaolu keskmiselt kõrgemalt kui õpetajad klassi oskusi ja heaolu tervikuna. Nii õpilaste kui ka õpetajate hinnangute keskmiste võrdluses ei ilmne programmis osalemise mõju õpilaste läbisaamisele õpetajatega. Vaatamata sellele, et õpetajad hindavad kõikide näitajate osas klassi madalamalt kui õpilased end ise, tajuvad õpetajad programmi lõppedes klassi käitumises suuremat muutust kui õpilased. Seda olukorda kirjeldab ilmekalt joonis 4.

Tabel 3. Õpilaste ja õpetajate keskmiste hinnangute võrdlus (10-palli skaalal)

	Õpilaste hinnangud (palli)			Õpetajate hinnangud (palli)		
	1. mõõtmine	2. mõõtmine	Muutus	1. mõõtmine	2. mõõtmine	Muutus
Meeldib õppida/ hea õhkkond õppimiseks	6,3	6,9	0,6	5,8	6,3	0,5
Hea läbisaamine klassikaaslastega	8,2	8,7	0,5	6,1	6,9	0,8
Osalemine klassi ühistegevustes	8,3	8,6	0,3	6,3	7	0,7
Üksteisele hästi ütlemine	7,7	8	0,3	5	6,1	1,1
Koolis on hea/ meeldiv olla	7,3	8	0,7	6,4	6,8	0,4
Oskus tülisid rahulikult lahendada	6,9	7,5	0,6	4,7	5,9	1,2
Teadmine, milles ollakse hea	8,8	8,7	-0,1	5,7	6,3	0,6
Hea läbisaamine õpetajatega	8,6	8,6	0	7,1	7,1	0

Võrreldes õpilastega, märkasid õpetajad klassi käitumises suuremat positiivset muutust selles, et õpilased ütlevad üksteisele hästi, nad tunnevad oma tugevusi, oskavad rahulikult tülisid lahendada, osalevad rohkem ühistegevustes ja saavad omavahel paremini läbi. Võrreldes õpetajate hinnanguga, tajusid õpilased programmi lõppedes suuremat positiivset muutust selles, et neil on koolis hea olla ja neile meeldib õppida (joonis 4).

Kokkuvõttes näitavad nii õpilaste kui ka õpetajate hinnangud ja hinnangute muutus kahe mõõtmise vahel programmi „Hooliv klass“ võimalikku positiivset mõju õpilaste suhtlemis- ja koostööoskuste parenemisele ning subjektiivselt tajutud heaolu kasvule koolis.

3. KOKKUVÕTTEKS

Programm „Hooliv klass“ on kutsutud ellu eesmärgiga toetada 6. ja 7. klasside kujunemist terviklikuks ja hoolivaks kollektiiviks. Programmi detailsemaks paikapanekuks koguti vahetult sisendit programmi valitud klassijuhatajatelt.

Pilootprojektis osales kokku neli Harjumaa klassi erinevatest koolidest. Programmi mõju mõõtmiseks rakendati heaolu ja käitumisteadlikkust uurivaid küsimustikke (nn heaolu märklaud), mille vahendusel koguti andmeid nii 66 õpilastelt kui ka 28 õpetajatelt enne programmi algust ja programmi lõpus.

Üheksast enesekohasest väitest kuue puhul ilmnes õpilaste grupi keskmistes hinnangutes positiivne muutus, mis peegeldas suuremat teadlikkust enda sotsiaalsetest oskustest, oskuste kõrgemat taset ja subjektiivset heaolu.

Samasuunalist positiivset arengut peegeldasid ka muutused õpetajate hinnangutes, mis anti klassi käitumist ja heaolu kirjeldavatele näitajatele. Kokkuvõttes tajusid õpetajad klassi käitumise muutust suuremana kui õpilased muutust oma oskustes. Samas tajusid õpilased suuremat positiivset heaolumuutust, kui õpetajad arvata oskasid, seoses õppimise meeldimise ja koolis viibimisega.

Programm osalenute suuline tagasiside kinnitab samuti käitumismuutusi, mis leidsid aset klassis programmi rakendamise perioodil. Käesolev mõju-uuring on loodetavasti üks esimestest sammudest sarnaste metoodikate mõju põhjalikumale uurimisele Eestis. Käesoleva uuringu valim on liiga väike, et teha programmi mõju ja mõjuanalüüsi tulemuste usaldusväarsuse kohta kaugemale ulatuvaid järeldusi. Samas on pilootprogrammi valim piisavalt suur, et kirjeldada programmi rakendamisel käivitatud protsessi mõju ja esmaseid tulemusi, mille edasist uurimist on vaja programmi mõju paremaks mõistmiseks erineva käitumisrepertuaariga noortele jätkata.